บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การทำวิจัย เรื่อง กระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ดำ ในกลุ่มเด็กและเยาวชน พื้นที่การท่องเที่ยวชุมชนบ้านจ่าโบ่ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในการเก็บข้อมูลของการสืบทอดวัฒนธรรมการเป่าแคนหน่อจิ๊แหละ ในพื้นที่การท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ละหู่ดำ หมู่บ้านจ่าโบ่ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่ออองสอน ตามกรอบแนวคิดของการศึกษา มีการศึกษาข้อมูลจากการลงภาคสนามเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการการสำรวจ (Servey) การสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Interview) การจัดเวทีถอดบทเรียนองค์ความรู้การสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประชุมกลุ่มย่อย และการปฏิบัติทดลองกิจกรรมสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งมีประชากรกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ตามระยะเวลาการทำวิจัย ดังนี้

ขอบเขตของประชากร: ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านจ่าโบ่ หมู่ที่ 4 ต.ปางมะผ้า อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

3.1. กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1. ปราชญ์ชุมชนด้านการเป่าแคนละหู่ดำ จำนวน 4 คน
2. คณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านจ่าโบ่ จำนวน 4 คน
3. กลุ่มเด็กและเยาวชน จำนวน 10 คน
4. หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 1 คน
5. สถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน 1 คน

3.2.ระยะก่อนการวิจัย

สำรวจพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน จากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์และการศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างที่เกี่ยวข้องในการศึกษาทำความเข้าใจกับชาวบ้านในเรื่องของงานวิจัยและประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำงานวิจัย

3.3. ระหว่างการวิจัย

3.3.1. รวบรวบข้อมูลวัฒนธรรมและวิธีการสืบทอดวัฒนธรรมในชุมชนตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และโรงเรียนจากเอกสาร การสัมภาษณ์คนในชุมชน ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และการสังเกตการณ์วัฒนธรรมชุมชน และบริบททางวัฒนธรรมการเป่าแคนของชุมชนท่องเที่ยวบ้านจ่าโบ่

3.3.2. จัดเวทีถอดบทเรียนองค์ความรู้วัฒนธรรมและวิธีการสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนผ่านการบอกเล่าโดยปราชญ์ชุมชนและผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน

- ภูมิหลังทางวัฒนธรรมการเป่าแคนของชาวละหู่ดำ
- ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- บทบาทของวัฒนธรรมการเป่าแคนต่อชุมชนชาวละหู่ดำ
- วิธีการสืบทอดวัฒนธรรมการเป่าแคนแบบในอดีตและปัจจุบัน

3.3.3. การประชุมกลุ่มย่อย เพื่อวางแผนกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์สู่กลุ่มเด็กและเยาวชน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสร้างลำดับขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม และการเตรียมความพร้อมของกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ – ผู้รับการสืบทอด – องค์ความรู้ที่สืบทอด – วิธีการสืบทอด –และการวัดผลการสืบทอดองค์ความรู้นั้น

3.3.4. จัดกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมจากปราชญ์ชุมชนสู่เด็กและเยาวชน และการประเมินผล ในพื้นที่ฐานการเรียนรู้ของชุมชน

3.3.5. เวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวิเคราะห์สรุปผลกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวิเคราะห์และเสนอแนวทางที่เหมาะสมกับชุมชน

3.3.6. วิเคราะห์ สรุปผล กระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ อภิปรายผลการศึกษา

เครื่องมือในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสำรวจ (Servey)

ใช้สำรวจข้อมูลเบื้องต้น โดยการใช้แบบสำรวจแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการจากบุคคลทั่วไปในพื้นที่การวิจัย

2. การสังเกตการณ์ ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ควบคู่ไปขณะการทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย การจัดประชุมกลุ่มย่อย การสนทนากลุ่ม การไปเยี่ยมเยียนที่บ้าน โดยบันทึกกระบวนการไปพร้อมๆกัน เพื่อเป็นการค้นหาและตรวจสอบข้อมูลไปพร้อมๆกัน

3. การสัมภาษณ์ (Interview)

แบ่งเป็น 2 อย่าง การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews)

3.1) สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง(Interview) โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากร สัมภาษณ์ตัวแทนหน่วยงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์

3.2) สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง(Unstructured Interview) โดยสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นแล้วนำมาตีความโดยใช้ทฤษฎี และ การสัมภาษณ์แบบ

เจาะลึก (IN – depth Interview) จากปราชญ์ด้านวัฒนธรรมแคนน้ำเต้า ประชากรในพื้นที่ เพื่อหาข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมและการสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

4. การจัดเวทีถอดบทเรียน เพื่อจัดการองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมและวิธีการสืบทอดจากปราชญ์ชุมชน เพื่อการสังเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกันเพื่อสืบทอดสู่เด็กและเยาวชน

5. เวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมทางความคิดของคนในชุมชนในการวางแผนแนวทางการสืบทอดวัฒนธรรมที่เหมาะสม

6. การจัดกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อทดสอบแผนของกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนที่ได้ทำร่วมกัน ทำให้ทราบถึงปัญหา และข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการของการสืบทอดทางวัฒนธรรมที่มีวิธีการที่เหมาะสมกับชุมชน

7. แบบประเมินผลกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรม ประกอบด้วยการประเมินองค์ประกอบของการสืบทอดวัฒนธรรม 3 ส่วน คือ ผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม วิธีการและสื่อในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ผู้รับวัฒนธรรม

8.การบันทึกภาพ การใช้กล้องถ่ายรูป กล้องวีดีโอ เพื่อเก็บรายละเอียดบรรยากาศในการประชุมหรือการทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการ

9. การบันทึกเสียง เพื่อบันทึกเนื้อหา รายละเอียดของการประชุม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสนทนา ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญในการรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ การประเมินผลกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมในชุมชนท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ นำมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าการแจกแจงความถี่ การกระจายร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละข้อตามประเด็นที่ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดไว้

ค่าความถี่และค่าร้อยละ ใช้ในการคำนวณเพื่อแสดงข้อมูลพื้นฐานโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งแสดงความคิดเห็นและพฤติกรรม

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการคำนวณเพื่อแปรความหมายของระดับความคิดเห็นและพฤติกรรม โดยกำหนดการให้คะแนน ตามหลักของ Likert Scale ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	เท่ากับ	5	คะแนน
เห็นด้วยมาก	เท่ากับ	4	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	เท่ากับ	3	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	เท่ากับ	2	คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	เท่ากับ	1	คะแนน

เมื่อประมวลผลคะแนน ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเรียบร้อยแล้ว จะทำการจัดระดับความคิดเห็นโดยใช้คะแนนเฉลี่ยของแต่ละประเด็นคำถามตามหมวดหมู่ มาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

สำหรับเกณฑ์ในการแบ่งระดับค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น แบ่งเป็น 5 ประเภท โดยการหาพิสัยในแต่ละระดับ จากสูตร คะแนนต่ำสุด – คะแนนสูงสุด = $\frac{5-1}{5}$ = 0.80

ระดับค่าคะแนนเฉลี่ยของความเห็นของแต่ละระดับจะมีดังนี้ คือ

เห็นด้วยมากที่สุด	คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00
เห็นด้วยมาก	คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20
เห็นด้วยปานกลาง	คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40
เห็นด้วยน้อย	คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60
เห็นด้วยน้อยที่สุด	คะแนนเฉลี่ย	1.80 - 1.00

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) รายงานข้อมูลแบบพรรณนา ซึ่งได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจบริบททางวัฒนธรรมของชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In –depth Interview) ปราชญ์ชุมชน ข้อมูลจากการการถอดบทเรียนองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและวิธีการสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์โดยปราชญ์ชุมชนและผู้นำชุมชน เวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของชาวบ้านและผู้แทนองค์กรต่างๆในชุมชน (Group discussion) การวางแผนและการสร้างกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ที่เหมาะสมในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน และการถ่ายทอดสู่สังคม โดยปราชญ์ชุมชน ผู้นำและคณะกรรมการชุมชน และตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และสรุปกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ดำ ในกลุ่มเด็กและเยาวชน พื้นที่การท่องเที่ยวชุมชนบ้านจ่าโบ่ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY